

UOT 004.051

TƏHSİL SAYTLARININ QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ PROBLEMLƏRİNİN ARAŞDIRILMASI

NAĞIYEVA NİGAR KƏRİM qızı

“Naxçıvan” Universiteti, dissertant

nigar.nagiyeva4@gmail.com

Açar sözlər: Web saytlar, təhsil saytları, Web statistika, Web saytların effektivliyi, Web səhifələrin keyfiyyəti, Web resurs, istifadəçi münasibəti.

1990-cı illərdə inkişaf etməyə başlayan İnternet qısa müddətdə elmi araşdırmalardan ticarətə qədər, distant təhsildən sənətə qədər bütün sahələrdə geniş yayılmağa başladı. Bu yenilik qısa müddətdə hər kəsin xüsusilə təhsil işçilərinin diqqətini çəkdi. Çünki hər sahədə rəbitənin bu cür inkişafının tələbələrə verdiyi bir çox üstünlük var. [1]

Təhsil Web saytları 1998-ci illərdə qurulmağa başladı. Hələ o zamanlar saytın elementləri tam aşkarlanmamışdı. Saytın məsuliyyətli, dizayneri və ya dəstəkçisi yox idi. Bu yalnız könüllülərin gördüyü işlərlə başladı. Bununla birlikdə, təhsil saytlarının keyfiyyəti, səhifə xüsusiyyətləri, bağlantılar, yenilənmə və bir çox digər imkanlar daim inkişaf etməkdə və rəqabətdədir.

İnsanlar ehtiyaclarının çoxunu zaman və məkan çətinliyi olmadan hər hansı bir yerdən kompüter və internet vasitəsilə qarşılayırlar. Web saytlarda istifadəçilərə təsir etmək və yaxşı ünsiyyət mühiti təmin etməklə sayta maraq artırmaq üçün sayt dizaynerləri rəngləmə, animasiya, səs və müxtəlif dizayn elementlərinə diqqət yetirirlər. Belə Web saytlar arasında istifadəçilərin məlumat ehtiyaclarını ödəmək üçün qurulan təhsil məzmunlu saytlar da var.

Həm texniki baxımdan, həm də məzmun baxımından Web səhifələrin necə hazırlanması ilə bağlı bir çox tədqiqatlar var. [2] Unutmaq lazım deyil ki, bu mövzuda aparılan işlər və proqramlar çox tez köhnəlir, yeni versiyalar və yeni proqramlar daim yayımlanır. [3] Bütün bu geniş və cari araşdırmalara baxmayaraq, Web saytların böyük əksəriyyəti hələ də aşağı səviyyədədir. [4] Demək olar ki, hər sahədə Web saytlar olduğundan bunlar məzmun, əks etdirmə, rəbitə, istifadə olunan texnologiyalar və s. baxımından fərqli xüsusiyyətlər və standartlar tələb edir. Saytın hər bir sahədəki uğursuzluq səbəbləri, düzəldilməsi və yenidən qiymətləndirilməsi fərqli ola bilər.

Web statistikanın aparılması Web resursun effektivliyinin monitorinqi və qiymətləndirilməsinə, onun işinin yaxşılaşdırılmasına, Web sayta müraciətlərin sayının artırılmasına və s. imkan verir. İnternet-media resurslarının qiymətləndirilməsi məqsədilə Web statistika alətlərindən istifadə olunması Web saytın informasiya siyasətinin düzgün qurulmasında mühüm rol oynayır. Məsələn, 1993-cü ildə ABŞ-da yaradılmış “WebTrends” şirkəti Web, sosial, mobil analitika və proqram təminatı ilə bağlı bir sıra rəqəmsal marketing problemlərinin həlli ilə məşğul olmuşdur. Şirkət tərəfindən Web statistika alətlərindən istifadə olunması Web sayt rəhbərləri və marketoloqların bu sahəyə böyük marağına səbəb olmuşdur. [5]

Hər hansı bir dizaynda olduğu kimi, məlumat dizaynında da yaxşı planlaşdırma vacibdir. Məqsədə uyğun olaraq hazırlanan məlumatlar düzgün təşkil edilmiş, yaxşı təsnif edilmiş və effektiv şəkildə təqdim olunarsa, onda istifadəçi tərəfindən asanlıqla qəbul edilir. Düzgün yerləşdirilməmiş mətn və görüntü elementləri qavramamağa, əlaqə qurmamağa və anlaşılmaqların yaranmasına səbəb olur. [6] Doğan (2006), internetdəki ünsiyyətin əsasən sözlərlə təmin edildiyini bildirmişdir. Sözlər, başqa sözlə, məzmun Web ünsiyyətdə nə qədər vacib olsa da, dizaynerlərin diqqət etməli olduğu sual "Məlumatı istifadəçiyə ən təsirli və sürətli şəkildə necə çatdırmaq mümkün olar?" sualı olmalıdır. Web saytlarına daxil olan istifadəçilərin böyük əksəriyyətinin məqsədi var. Bəziləri bir məhsul haqqında məlumat almaq üçün, bəziləri bir

mövzu haqqında bilmədiklərini öyrənmək üçün sayta daxil ola bilər. Məqsədlər fərqli olsa da, istifadəçi mahiyyət etibarlı ilə sayta verilən məlumatları əldə etmək üçün sayta daxil olur. [7]

Təhsil Web saytları, təhsil məhsullarını (təqdimatlar kimi) real vaxt rejimində yaratmağa və saxlamağa imkan verən saytlardır. Beləliklə, müasir təhsil saytları müxtəlif meyarlara uyğun olaraq müəllimin peşəkar özünü təqdim etməsi üçün geniş imkanlar təqdim edir. Bununla yanaşı, qeyd etmək lazımdır ki, çox sayda təhsil mənbələrinin olmasına baxmayaraq, təhsil sistemində çox vaxt informasiya texnologiyalarının imkanları ilə peşəkar fəaliyyət tətbiqi arasında uyğunsuzluqlar baş verir. Problem ondadır ki, məktəb müəllimlərinin, universitet müəllimlərinin, tələbələrin bir hissəsi kompüter texnologiyalarından, o cümlədən təhsil mənbələrindən səmərəli istifadə üçün tələb olunan zəruri məlumat səlahiyyətlərinə malik deyillər. [8]

Bəzən Web səhifələrin keyfiyyət baxımından faydalı və məqbul olduğunu, bəzən isə Web saytların fəaliyyətini müəyyən etmək üçün qiymətləndirmə aparılır.

Burada istifadə olunan bəzi meyarlar aşağıdakılardır:

- istifadəçilərin münasibəti;
- istifadəçi məmnuniyyəti;
- məzmun;
- interaktiv və canlı olması;
- məlumat və görüntü olaraq zənginliyi;
- struktur dizayn, html kod və texnikaya görə qiymətləndirmə və s.

Bu sahədə bir çox tədqiqatlar aparılmışdır. Tədqiqatında Liu (2003) saytların qarşılıqlı xüsusiyyətini təyin edən 15 maddəlik miqyas tərtib edib və onu inkişaf etdirməyi hədəfləmişdir. Dursun (2004), təhsil saytlarını vizual dizayn və istifadəçilərə təqdim etdiyi xidmətlər baxımından qiymətləndirməyi hədəflədiyi araşdırmada ədəbiyyat araşdırması və tez-tez ziyarət edilən saytların araşdırılması nəticəsində 65 bəndlik Likert tipli bir şkala hazırlamışdır. [9] Herring, Notar və Wilson (2005) müəllimlərə təhsil məqsədləri üçün ən uyğun proqram və saytları seçmələrinə kömək etmək üçün bir proqram / sayt qiymətləndirmə miqyası üçün dörd nöqtəli Likert tipli bir anket hazırlamışdır [10].

Web səhifə təhlili çox çətin və mürəkkəb bir prosesdir. Hər bir sayt ayrı-ayrılıqda müxtəlif subyektiv və obyektiv amillərə tabedir. Buna görə, saytın təhlili işinə başlamazdan əvvəl müvafiq alətləri tapmaq və strategiyaları optimallaşdırmaq lazımdır. Buna görə də, bütün qaydalara riayət edərək Web səhifəni dizayn etmək kifayət deyil. Edilən dizaynın istifadəçilər tərəfindən necə qəbul edildiyini bilmək lazımdır. Çünki Web saytdakı görüntü ilə başqalarına təklif etmək istədiyimiz görüntü fərqli ola bilər. Buna görə də, Web saytların istifadəçilər tərəfindən qiymətləndirilməsi müvafiq cəhətdən dizaynı formalaşdırma bilər. [11]

Nəticə. Aparılan tədqiqatlar nəticəsində aşağıdakı təkliflər verilə bilər:

- İnkişaf etmiş miqyasda təhsil saytlarının müsbət və mənfi tərəfləri müəyyən edilə bilər və daha təcrübəli saytlar yaratmaqda sayt tərtibatçılarına geniş mənada yol açıla bilər;
- Müəllimlər və tələbələr bu tədqiqatlardan öyrənməyə kömək edə biləcək saytları müəyyənləşdirmək üçün istifadə edə bilərlər.

Növbəti illərdə informasiya texnologiyalarının yayılması və istifadəsinin inkişafı ilə birlikdə həm də bu texnologiyalar tədris və təhsil mühitində səmərəli istifadə ediləcəkdir. Hər şeyin elektron mühitə köçürüldüyü bir dünyada elektron təhsil, elektron tədris kimi anlayışlar milyonlarla faydalı tətbiqetmə vasitələri ilə zənginləşdiriləcəkdir. İnformatika sahəsindəki hər bir inkişaf təhsildə səmərəli istifadə ediləcəkdir.

ƏDƏBİYYAT

1. Barron, A.E., Hohlfeld, T. ve Ivers, K.S. (2005). "An Examination of Trends in Elementary School Websites", National Educational Computing Conference, Philadelphia, Pennsylvania. June 27-30. 08/02/2006 tarixində aşağıdakı web adresin denindirildi: http://center.uoregon.edu/ISTE/uploads/NECC2005/KEY_7040710/Barron_Webpages_Barron.pdf

2. Schrock, K. (2003). Developing Web Pages for Educators, Teacher Created Materials. Schrock, K. (2005). Critical evaluation of a web site. Elementary school level, 08/02/2006 tarixində aşağıdakı web adresindən indirildi: www.mediacritica.net/courses/711/evaluation.pdf
3. Zeldman, J. (2003b). Forward Compatibility: Designing & Building With Standards, New Riders. 08/02/2006 tarixində aşağıdakı web adresindən indirildi: http://www.digitalweb.com/articles/999_of_websites_are_obsolete/
4. Brajnik G. (2004). "Using Automatic Tools in Accessibility and Usability Assurance Processes", Proceedings of the 8th ERCIM UI4ALL Workshop, C. Stephanidis ed., Springer Verlag, Vienna, June. 08/02/2006 tarixində aşağıdakı web adresindən indirildi: <http://www.dimi.uniud.it/~giorgio/papers/assurance-proc-note/assurance-proc-note.html>
5. "Web analytics, Digital Marketing", www.webtrends.com
6. Pektaş H.(2001). İnternette Görsel Kirlenme. TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi, 400,72–75.
7. Doğan M. (2006). Teknoloji Kimin Umurunda. İstanbul : Alfa yayınları.
8. Nağıyeva N.K. Təhsil Web saytlarının öz təyinatlarına adekvatlığının qiymətləndirilməsi metodunun işlənilməsi // Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi, Azərbaycan Respublikası Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək texnologiyalar Nazirliyi, Azərbaycan Texniki Universiteti, Belarus Dövlət Rabitə Akademiyası "Telekommunikasiyada innovativ texnologiyalar" mövzusunda beynəlxalq elmi-texniki konfransın materialları, 4-6 dekabr 2019-cu il, AzTU, Bakı, s. 353-356.
9. Dursun, Ö.Ö. (2004). Eğitsel web sitelerinin görsel tasarım kriterlerine ve kullanıcılara sunulan hizmetlere göre değerlendirilmesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
10. Herring D.F., Notar C.E & Wilson J.D. (2005). Multimedia software evaluation form for teachers, Education, 126(1), pp.100-111.
11. Nağıyeva N.K. Web saytların analizi üçün metodologiyaların nəzərdən keçirilməsi // Gənc tədqiqatçıların II Respublika elmi-praktik konfransının materialları, 15 mart 2019-cu il, s.288-290.

РЕЗЮМЕ

ИССЛЕДОВАНИЯ ПРОБЛЕМ ОЦЕНИВАНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ САЙТОВ

Нагиева Н.К.

Ключевые слова: веб-сайты, образовательные сайты, веб-статистика, эффективность веб-сайтов, качество веб-страниц, веб-ресурс, отношение пользователя

Статья посвящена теме исследования свободного характера интернета и оценивания веб-сайтов с образовательным уклоном, учитывая разнообразность восприятия людьми, параллельно развитию обеспечения аппаратов и программ и их оценивания в будущем. Целью этой работы является исследование надежности шкалы оценивания интернет-сайтов, используемых в области науки и технологии.

SUMMARY

RESEARCH OF EVALUATION PROBLEMS OF EDUCATION SITES

Naghiyeva N.K.

Key words: web sites, educational sites, web statistics, efficiency of web sites, quality of web pages, web resource, user attitude

This study was conducted about how (school) websites can be and will be evaluated based on development in hardware and software technology. The aim of this study is to research the validity and reliability of Website Evaluation Scale (WES) which is designed to be used in Science and Technology teaching.

Daxilolma tarixi: İlkin variant 03.03.2020
Son variant 05.05.2020